

ΑΠΟΨΕΙΣ
 ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

ΜΕΙΚΤΗ ΖΩΝΗ

Κωστής
 Παπαγιώργης

Φουλ ευημερία. Μεγιστοποίηση του ηθικού αγαθού ή μεγιστοποίηση των υλικών αγαθών;

ΟΙ ΩΦΕΛΙΜΙΣΤΕΣ σπαρκεφαλιάζουν πάνω στο πεδίο τους να φθίνει, αν τα ψάρια μεταναστεύουν σε λιγότερο μολυσμένα νερά και οι αρκούδες χάνουν αιγά αιγά το χιόνι- το αζεπέραστο πρόβλημα εξακολουθεί να είναι η ανθρώπινη κοινωνία και η ικανοποίηση των αναγκών της. Περιέργως πώς η **ωφελιμιστική κριτική** δεν αφορά πληθυσμούς που λένε το νερό νεράκι και το ψωμί ψωμάκι, αλλά κοινωνίες της υπεραφθονίας όπου το σκοπούμενο είναι η ύπατη ευτυχία για τα μέλη τους.

Δεν έχει σημασία αν τα θηρία στη σαβάνα βλέπουν το πεδίο τους να φθίνει, αν τα ψάρια μεταναστεύουν σε λιγότερο μολυσμένα νερά και οι αρκούδες χάνουν αιγά αιγά το χιόνι- το αζεπέραστο πρόβλημα εξακολουθεί να είναι η ανθρώπινη κοινωνία και η ικανοποίηση των αναγκών της. Περιέργως πώς η **ωφελιμιστική κριτική** δεν αφορά πληθυσμούς που λένε το νερό νεράκι και το ψωμί ψωμάκι, αλλά κοινωνίες της υπεραφθονίας όπου το σκοπούμενο είναι η ύπατη ευτυχία για τα μέλη τους.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΟΠΩΣ ΞΕΡΟΥΜΕ από προσωπική πείρα, ακόμα και πάνω στην πέτρα να κοιμηθεί, θα βρει τρόπο να μειώσει τη δυσχέρεια και να αποκομίσει το μέγιστο δυνατό ύπνο. Σε καταστάσεις **δεινής ανέχειας**, φθάνει μέχρι σημείου να δοκιμάσει τροφές που παραβαίνουν τη διατροφική του ηθική: να φάει φίδια, χελώνες ή ερπετά και στη χειρότερη περίπτωση να καταφύγει στην ανθρωποφαγία. Πάνω απ' όλα η επιβίωση και η ανάγκη. Δεν ξεχνάμε βέβαια ότι η πείνα είναι το καλύτερο φαγητό (διότι άνευ στερήσεως απόλαυση δεν λογίζεται), ωστόσο - για τις κοινωνίες του δυτικού κόσμου- έχει διαβεί η εποχή που παντρεύεται η πείνα με τη δίψα. Τώρα το κεντρικό ερώτημα αφορά τη **μέγιστη ευτυχία**.

ΓΙΑ ΝΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΤΟΥΜΕ στοιχειωδώς στη νέα προβληματική, αρκεί ένα κλασικό παράδειγμα παρμένο από την πληθυσμιακή πολιτική. Θα πρέπει να αρκестούμε στην εξαφάνιση της ευημερίας των ανθρώπων που υπάρχουν σήμερα ή μήπως για αμιγώς ωφελιμιστικούς λόγους οφείλουμε να διπλασιάσουμε τον παγκόσμιο πληθυσμό; Η εύλογη ένσταση ότι ο **διπλασιασμός του πληθυσμού** θα σήμαινε μείωση κατά το ήμισυ της ευημερίας κάθε ατόμου, αντί να φοβίσει τους θεωρητικούς, να τους αποχαλινώνει για τον απλοϊκό λόγο ότι οι επιμέρους άνθρωποι εκλαμβάνονται ως «**τόπο ωφελιμότητας**» που απλώς επιτείνουν την κατάσταση των πραγμάτων. Το κείμενο παραμένει η ωφελιμότητα ως αυταξία. Έτσι φτάνουμε στο οξύμωρο των 100 δισεκατομμυρίων όπου η ζωή κάθε ατόμου είναι άθλια, αλλά -εδώ είναι η ουσία- η συνολική ποσότητα της ωφελιμότητας έχει αυξηθεί.

Η ΗΘΙΚΗ ΧΡΟΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ εμφανίζεται ανατριχιαστική, αλλά έχει και συνέχεια. Αν, για παράδειγμα, αγγαρέψουμε έναν κτηπουρό να μας κουρέψει το γρασίδι, επόμενο είναι μετά το πέρασ της εργασίας ο εργάτης να ζητήσει τα δεδουλευμένα. Νόμιμη απαίτηση προφανώς, αλλά όχι και σύμφωνη με το **ωφελιμιστικό κριτήριο** που υπαγορεύει εναλλακτικές αποφάσεις: θα πληρώσεις τον εργάτη μόνο αν δεν μπορείς να διαθέσεις διαφορετικά -δηλαδή πιο αποδοτικά- τα χρήματά σου. Η υπόσχεση, η δέσμευση, το συμβόλαιο όπως καταλαβαίνουμε πάνε περίπατο και δυναμιτίζουν τα θεμέλια του όλου συστήματος **προσφοράς και αιμοβής**. Ο ωφελιμιστής το γνωρίζει, πλην όμως υποχρεούται να συνυπολογίζει πάσα προτίμηση, ειδικά όταν αντίκειται στην τρέχουσα ηθική.

ΞΕΡΟΥΜΕ ΕΠΙΣΗΣ ΟΤΙ ΟΙ ΣΑΔΙΣΤΕΣ αποτελούν σεβαστή σε αριθμό μειονότητα στις κοινωνίες μας. Τι μπορούμε λοιπόν να πούμε για το βασανισμό ενός παιδιού

“Οι ωφελιμιστές οδηγούν μερικά γνωστά επιχειρήματα έως τα άκρα, έστω και αν πλήττουν τους πυλώνες του φιλελευθερισμού - το άτομο και τη δημοκρατία. Γι' αυτό, άλλωστε, προτάσσουν τη λεγόμενη ηθική του κυβερνητικού μεγάρου.”

που προκαλεί απέχθεια και οργή στον ευσπλαχνικό πολλή, αλλά ηδονή στους σαδιστές; Για τους βιασμούς, τους φόνους και τα λογής λογής μαρτύρια; Η **ηθική εξέγερση** είναι προφανής. Ωστόσο, μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι, αν ο βασανιστής μοιράζεται την ηδονή του με άλλους (Διαδίκτυο κ.λπ.), το κακό είναι μικρότερο! Μάλιστα, για να θυμηθούμε και το Κολοσσαίο, αν ένας αιχμάλωτος πολέμου καταπαράσσεται από τα θηρία ενώπιον χιλιάδων θεατών που παραληρούν από ενθουσιασμό, τότε τα δικαιώματα των λίγων αιχμαλώτων προφανώς υστερούν έναντι στην απόλαυση των θεατών. Όσο πιο πλατύ το πλήθος που παρακολουθεί τους αγώνες, τόσο λιγότερο το κακό που διαπράττεται.

ΣΕ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ δεν χρειάζεται ιδιαίτερη οδύνοια για να καταλάβουμε την τύχη των μειονοτήτων κάθε λογής. Ο αλκοολικός που δεν έχει φίλους και συγγενείς σέρνεται στους δρόμους σαν ρεμάλι, φορτώνεται σε κάθε περαστικό, ζητιανεύει και ενοχλεί - πώς πρέπει να αντιμετωπιστεί; Όπως αντιμετωπίζονται τα παρσίτα. Μεγιστοποιούμε την ωφελιμότητα, αν **-αδίλωσ και κρυφίως-** συλλάβουμε και εξολοθρεύσουμε αυτό το αντικωνωτικό στοιχείο. Επιβάλλεται να πούμε ότι οι ωφελιμιστές οδηγούν μερικά γνωστά επιχειρήματα έως τα άκρα, έστω και αν πλήττουν τους πυλώνες του φιλελευθερισμού - το άτομο και τη δημοκρατία. Γι' αυτό άλλωστε προτάσσουν την λεγόμενη ηθική του κυβερνητικού μεγάρου.

να γνωρίζει ότι ο ωφελιμισμός είναι η μόνη ηθική θεωρία, αντίθετα η μεγάλη μάζα του πληθυσμού να παραμένει μακριά από παρόμοιες **ακρότητες**. Θα δεχόταν τους κοινωνικούς κανόνες, τις συμβάσεις, τις υποχρεώσεις ως αυταπόδεικτες. Άλλωστε, ως πολιτικό κίνημα, ο ωφελιμισμός ξεκίνησε σαν ριζοτομική κριτική της αγγλικής κοινωνίας. Καταγγέλλοντας τη **φεουδαρχία**, ζητούσε διευρυμένη δημοκρατία, μεταρρυθμίσεις, κράτος πρόνοιας κ.λπ., ωστόσο σήμερα να θεωρείται συντηρητικός που αίρει τις **σοχικές** του προτάσεις.

ΑΝ, ΓΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ, ΣΗΜΕΡΑ η κυβέρνηση έθετε ζήτημα ωφελιμισμού σχετικά με την ανάκτηση των **μαρμάρων του Παρθενώνα**, ποια θα ήταν τα κριτήρια; Και πώς θα έκρινε ο βρετανικός λαός αυτή την απαίτηση, που προφανώς τον μειώνει ηθικά; Πώς αντέχουμε τόσο χρόνο στερήσεων και αδικιών; Τόσο πέλαιος αδικίας ποιος θα το καταλό- σεις; Αυτά είναι τα μυστικά του κυβερνητικού μεγάρου ή **Μαξίμου**.

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ: Σάμιον Κρίτσελ: **Το βιβλίο των νεκρών φιλοσόφων**, μτφρ. Γιάννη Ε. Ανδρέου, εκδόσεις Πατάκη. Καμιά εκατόν ενενήνταρι νεκροί φιλόσοφοι.

HEADLINE METAL

